

Eduskunnan talousvaliokunnalle

Asia: Teknologiateollisuus ry:n lausunto Euroopan kilpailukykyrahaston perustamisesta, mukaan lukien puolustusalan tutkimuksen ja innovoinnin erityisohjelma (U 74/2025 vp)

Tausta

Euroopan komissio on ehdottanut Euroopan kilpailukykyrahaston perustamista osana vuoden 2027 jälkeistä monivuotista rahoituskehystä. Rahaston päätavoitteena on vahvistaa EU:n kilpailukykyä strategisilla aloilla ja kriittisissä teknologioissa koko investointikaaren ajan tutkimuksesta innovaatioiden käyttöönottoon, skaalaamiseen ja valmistukseen, sekä samalla vähentää rahoituksen pirstaloitumista ja yksinkertaistaa hakemista.

Komission ehdotuksessa nykyisiä EU-ohjelmia ja -välineitä kootaan yhden kehyksen alle kuitenkin niin, että Horisontti Eurooppa -puiteohjelma säilyy erillisenä mutta kytketään tiiviisti rahastoon yhteisten työohjelmien ja sääntökirjan kautta. Rahastossa olisi neljä politiikkaikkunaa ja niille esitetyt suuntaa-antavat rahoitusmäärät seuraavasti: 1) puhdas siirtymä ja teollisuuden hiilestä irtaantuminen (58,7 mrd. €), 2) sisältyen Innovaatiorahasto-osuuden), 2) terveys, bioteknologia, maatalous ja biotalous (20 mrd. €), 3) digitaalinen johtoasema (48,5 mrd. €) ja 4) resilienssi, turvallisuus, puolustusteollisuus ja avaruus (115,7 mrd. €). Rahasto hyödyntäisi monipuolisesti avustuksia, hankintoja, lainoja, takauksia, pääomasijoituksia ja sekarahoitusta sekä InvestEU-kokemuksia, ja sen on tarkoitus vivuttaa yksityistä ja kansallista rahoitusta.

Ehdotuksen osalta on huomioitava, että se jättää avoimeksi eräitä varsin merkittäviä seikkoja. Esimerkiksi myöhemmin määriteltävillä erillisillä työohjelmilla tulee olemaan ratkaiseva rooli rahoituskriteerien määrittelyssä. Myös EU:n etuuskohtelun vahvistaminen, mahdollisuus siirtää jäsenmaiden varoja rahastoon sekä komissiolle ehdotettua laajaa toimivaltaa työohjelmien ja toimeenpanon osalta joudutaan arvioimaan vajain tiedoin. Lisäksi esitetään poikkeuksia varainhoitosääntöihin, joihin valtioneuvosto suhtautuu osin varauksellisesti.

Suomen kantana kirjelmässä korostuu EU-budjetin kohtuullinen kokonaistaso, rahoituksen priorisointi sekä rahaston rakenteen yksinkertaistamisen ja pk-yritysten rahoituksen saatavuuden parantamisen tuki. Suomi pitää tärkeänä, että rahoituksen kohdentaminen perustuu avoimeen kilpailuun, laatuun ja vaikuttavuuteen, että yksityisen rahoituksen mobilisointi onnistuu ja että jäsenvaltioiden vaikutusmahdollisuuksia toimeenpanossa vahvistetaan. Puolustuksen ja kaksikäyttöratkaisujen painottamista pidetään perusteltuna, ja avaruuden kokoamista puolustuksen kanssa samaan ikkunaan tuetaan, mutta komission nopeutettuihin poikkeustoimiin, taannehtivaan rahoitukseen ja joidenkin hallintorakenteiden rooleihin suhtaudutaan varauksellisesti.

Teknologiateollisuus ry:n lausunto Suomen kannoista

Teknologiateollisuus ry pitää valtioneuvoston kirjelmässä esitettyjä Suomen kantoja hyvin perusteltuina ja talouden sekä turvallisuusympäristön kehityksen näkökulmasta oikea-aikaisina. Teknologiateollisuus ry olisi kuitenkin valmis tukemaan EU-budjetin kasvattamista, jotta unioni voi ottaa hoitaakseen ne tehtävät, joita pidämme välttämättöminä nykyisessä geopolitiisessa tilanteessa. Budjettivarojen kasvattamisen ja uudelleenkohdentamisen tulee kuitenkin tuottaa eurooppalaista lisäarvoa ja kasvattaa suomalaisten yritysten tuottamien teknologioiden ja ratkaisujen kysyntää EU:n sisämarkkinoilla. Tämä edellyttää selkeää muutosta unionin budjettiprioriteetteihin siten, että niissä asetetaan enemmän painoa kilpailukykyyn vahvistamiselle (innovaatiot, teollinen uudistuminen jne.) ja turvallisuudelle sekä globaalien haasteiden, kuten ilmastomuutoksen ja luontokadon, ratkaisemiselle.

teknologiateollisuus ry:n hallitus on linjannut, että lyhyellä aikavälillä kasvava budjetti tulisi rahoittaa korottamalla jäsenvaltioiden maksuosuuksia.

Kilpailukykyrahastolla on merkittävä rooli Euroopan kasvun vahvistamisessa, puhtaan siirtymän toteuttamisessa kilpailukykyä edistävällä tavalla ja teknologisen sekä turvallisuuspoliittisen omavaraisuuden lisäämisessä. Kilpailukykyrahasto vastaa elinkeinoelämän pitkään esittämälle tarpeelle kehittää EU:n investointikapasiteettia siten, että se kohdistuu strategisesti tärkeisiin teknologioihin ja alueisiin, joissa Suomella ja Euroopalla on mahdollisuus vahvistaa globaalia asemaansa.

Teknologiateollisuus ry yhtyy Elinkeinoelämän Keskusliitto EK:n asiasta antamaan lausuntoon ja korostaa samoin, että kilpailukykyrahaston vaikuttavuuden kannalta ratkaisevaa on rahoituksen kohdentaminen hankkeisiin, joilla on selkeä näyttö korkeasta laadusta ja kilpailullisuudesta.

Tämä on sekä EU:n että Suomen etu, sillä Suomi on monilla rahaston painopistealueilla huipputason osaaaja ja voi laadun perusteella menestyä rahoitushaussa poikkeuksellisen hyvin. Selkeät ja ennakoitavat rahoituskriteerit vahvistavat yritysten investointi- ja innovaatiotoiminnan edellytyksiä sekä mahdollistavat rahoituksen laajemman hyödyntämisen myös uusille toimijoille, startupeille ja kasvuyrityksille. Samalla on tärkeää varmistaa, että kilpailukykyrahaston ja Horisontti Eurooppa -ohjelman välinen yhteys säilyy tiiviinä, erityisesti Pilari 2 -kokonaisuudessa, jossa yritysten ja tutkimusyhteisöjen soveltava yhteistyö on keskeistä.

Lausuttavana olevassa kirjelmässä Suomi korostaa, että EU:n kilpailukykyä vahvistavien rahoitusvälineiden tulee olla yksinkertaisia, vaikuttavia ja strategisesti kohdennettuja. Suomi tukee komission tavoitetta keventää menettelyjä erityisesti pk-yritysten rahoituksen saatavuuden parantamiseksi. Lisäksi Suomi painottaa, että puolustus- ja kaksikäyttöteknologioihin kohdennettavalla rahoituksella on oltava aiempaa vahvempi rooli kilpailukykyrahoituksessa, ja pitää perusteltuna, että puolustustutkimus ja -kehittäminen sisällytetään osaksi tulevaa rahoituskokonaisuutta. Suomi tukee myös komission ehdotusta yhdistää avaruus- ja puolustusasiat yhdeksi kokonaisuudeksi sekä lisätä puolustusta tukevan rahoituksen määrää tulevassa rahoituskehityksessä.

Lannoissaan Suomi on avoin erilaisille rahoitusratkaisuille Euroopan kokonaisturvallisuuden vahvistamiseksi ja korostaa, että puolustusrahoituksen tulee tosiasiallisesti vahvistaa Euroopan puolustusta, erityisesti itäisen etulinjan maiden osalta. Suomi pitää keskeisinä murrosteknologioina tekoälyä, suurteho- ja kvanttilaskentaa, siruteknologiaa ja 6G-kehitystä, ja katsoo, että tulevan rahoituksen tulee tukea näiden alueiden kehittämistä. Samalla EU-rahoituksen tulisi huomioida digitaalisen infrastruktuurin ja kyberturvallisuuden vahvistamistarpeet.

Suomi tunnistaa myös kansallisten tietoliikenne- ja energiaverkkojen kehittämisen merkityksen osana Euroopan kilpailukykyä, mutta korostaa rahoituksen markkinaehtoisuutta. EU-rahoituksen avulla tulisi vahvistaa EU:n globaalia johtajuutta kierto- ja biotaloudessa sekä biopohjaisissa ratkaisuissa. Lisäksi Suomi painottaa ruoka-, luonnonvara-, ilmasto- ja ympäristötutkimuksen merkitystä osana kestäväen bio- ja kiertotalouden kehittämistä ja katsoo, että kilpailukykyrahastoa ja Horisontti Eurooppa -ohjelmaa tulisi hyödyntää nykyistä laaja-alaisemmin myös maaseudun kehittämisessä.

Suomi suhtautuu myönteisesti siihen, että ennallistamistoimien rahoitukseen voidaan hyödyntää useita erilaisia välineitä. Suomi tukee komission linjausta, jonka mukaan EU:n rahoituskehityksen tulee jatkossakin tukea ilmastotavoitteiden saavuttamista. Lisäksi Suomi pitää perusteltuna rahoituksen lisäämistä puhtaaseen siirtymään sekä EU:n kilpailukykyyn että omavaraisuuden vahvistamiseksi.

Teknologiateollisuus ry tukee kaikkia edellä kuvattuja Suomen linjauksia.

Ne ovat täysin yhteneväisiä suomalaisen teknologiaateollisuuden tavoitteiden kanssa, erityisesti kilpailukykyyn vahvistamisen, puolustus- ja kriittisten teknologioiden kehittämisen, innovaatioiden skaalaamisen, puhtaan siirtymän vauhdittamisen sekä EU:n strategisen omavaraisuuden tukemisen näkökulmista.

Teknologiaateollisuus tukee erityisen vahvasti puolustusalan tutkimus- ja innovaatio-ohjelman perustamista kilpailukykyrahaston osaksi.

Puolustusteollisuus ja siihen liittyvät teknologiat ovat Euroopassa nopeasti kasvava ala, jossa kysyntä kasvaa sekä geopolittisten realiteettien että teknologisten murrosten seurauksena. Suomella on tässä ympäristössä poikkeukselliset mahdollisuudet, sillä suomalaiset yritykset ovat teknologisesti edistyneitä, toimivat kansainvälisissä arvoketjuissa ja ovat valmiita skaalaamaan ratkaisujaan eurooppalaisiin tarpeisiin. Puolustusteknologiat ovat lisäksi yhä useammin kaksikäyttöteknologioita, mikä vahvistaa taloudellista ja turvallisuuspoliittista vaikuttavuutta samanaikaisesti.

Näistä syistä pidämme tärkeänä, että puolustusteollisuuden erityisohjelma luo yrityksille selkeän ja kilpailullisen väylän tutkimuksesta markkinoille saakka. Rahoituksen tulee tukea innovatiivisten yritysten ja erityisesti pk- ja midcap-yritysten osallistumista hankkeisiin sekä varmistaa, että tutkimus- ja kehityshankkeiden tulokset siirtyvät sujuvasti teolliseen tuotantoon ja kaupallisiksi tuotteiksi.

Jotta Euroopan puolustusteollinen ekosysteemi voi kasvaa aidosti kilpailukykyiseksi, on lisäksi tärkeää, että Euroopan investointipankki poistaa loppujäännöksenä olevat rahoitusesteet puolustussektorilta ja että EU:n sisämarkkinoita kehitetään tasapuolisin kilpailuedellytyksin ilman tuotantoon kohdistuvia kilpailuvääristymiä.

Teknologiaateollisuus korostaa myös sitä, että EU:n kilpailukyky tulevaisuuden strategisilla teknologia-aloilla kuten tekoälyssä, puolijohteissa, suurteholaskennassa, kvanttiteknologioissa ja avaruusteknologiassa edellyttää jatkuvia ja pitkäjänteisiä panostuksia. Suomi on näillä aloilla jo nyt kansainvälistä huippua, ja kilpailukykyrahaston kokonaisuus tarjoaa mahdollisuuden edelleen vahvistaa tätä asemaa. Suurten teknologiaveturienvälisten ympärille rakentuvat ekosysteemit ovat vaikuttava tapa nopeuttaa teknologian kaupallistumista ja rakentaa eurooppalaisia markkinoita, ja siksi kannatamme EK:n tavoin EU Tech Frontrunners -instrumenttia, jonka taustalla oleva suomalainen veturimalli on osoittanut toimivuutensa.

Kilpailukykyrahaston hallinnointiin liittyen pidämme tärkeänä, että rahaston eri elimissä on mukana myös teollisuuden ja asiantuntijayhteisön edustus. Yritykset toimivat teknologiamarkkinoiden ytimessä ja tarjoavat näkemyksen siitä, miten rahoitus voidaan kohdentaa vaikuttavimmin. Yhden luukun -periaate ja hallinnollisen taakan keventäminen ovat puolestaan olennaisia edellytyksiä sille, että yritykset hakevat rahoitusta laajamittaisesti ja onnistuneesti.

Teknologiaateollisuus ry pitää valtioneuvoston esitystä Suomen kannaksi kokonaisuutena onnistuneena ja tasapainoisena. Se vahvistaa Euroopan teknologista, taloudellista ja turvallisuuspoliittista kyvykkyyttä ja tarjoaa Suomelle merkittäviä mahdollisuuksia hyödyntää omaa huipputason osaamistaan. **Kannatammekin lämpimästi kilpailukykyrahaston perustamista, puolustusalan tutkimus- ja innovaatio-ohjelman toteuttamista sekä EK:n esiin nostamia linjauksia kilpailullisuuden, laadun, yrityslähtöisyyden ja Horisontti Eurooppa -instrumenttien yhteensovituksen vahvistamiseksi.**

Helsingissä 19.2.2026

Helena Soimakallio

Johtaja, Toimialat ja liiketoiminnan jatkuvuus, puhelin +358 40 5507706

sähköposti helena.soimakallio@teknologiaateollisuus.fi